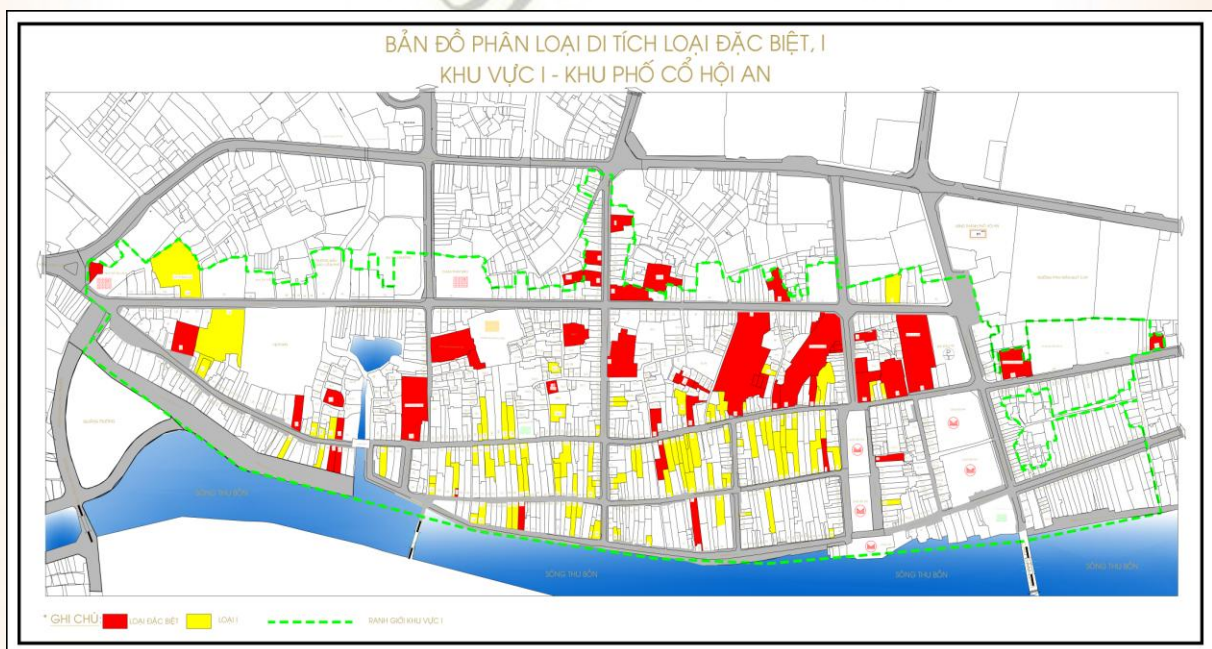

BÁO CÁO KẾT QUẢ KHẢO SÁT TÌNH HÌNH TU BỔ CÁC DI TÍCH LOẠI ĐẶC BIỆT, LOẠI I TRONG KHU PHỐ CỔ HỘI AN

KS.Nguyễn Đình Phương

Với đặc điểm hơn 89,69% di tích thuộc hình thức sở hữu tư nhân, tập thể, khu phố cổ Hội An mang trong mình bản chất của đô thị, thường xuyên chịu sự tác động của nhiều mặt, cả mặt tốt lẫn mặt xấu của các hoạt động con người trong một đô thị, kể cả áp lực du lịch, gia tăng lượng du khách đòi hỏi phát triển cơ sở hạ tầng đáp ứng nhu cầu phát triển du lịch, hoạt động giao dịch, buôn bán hàng ngày của người dân. Trước thực tế nêu trên, khu phố cổ Hội An đã và đang đứng trước những thách thức về sự thay đổi: hình thái, cấu trúc, chức năng, không gian kiến trúc của di tích, sự sai lệch về chất liệu, vật liệu so với yếu tố gốc. Do đó, cần có sự khảo sát, đánh giá, để nhận thức vấn đề và đề ra những giải pháp tốt hơn trong công tác bảo tồn.

Nhằm nhận định sự thay đổi qua các lần tu bổ và rà soát, nắm bắt tình hình sử dụng và bảo tồn di tích trong khu phố cổ Hội An, chúng tôi tiến hành khảo sát 100 di tích loại đặc biệt, loại I trong khu vực I khu phố cổ bằng phương pháp đối sánh thông qua hình ảnh, tư liệu, khảo sát thực tế, lấy ý kiến từ người dân...

Nội dung khảo sát được đánh giá bằng phiếu dựa trên nhận xét trực tiếp của người khảo sát về các vấn đề và các mức độ:

- Tỷ lệ về sự thay đổi kết cấu, không gian kiến trúc của các hạng mục di tích bằng việc xác định có hoặc không có các hạng mục: nếp nhà trước, nhà cầu nối, sân trời, nếp nhà sau, giếng nước, nếp nhà khác, sân vườn, nhà bếp; và sự thay đổi các

hạng mục này được đánh giá với các mức độ: không thay đổi, thay đổi ít, thay đổi tương đối nhiều, thay đổi nhiều.

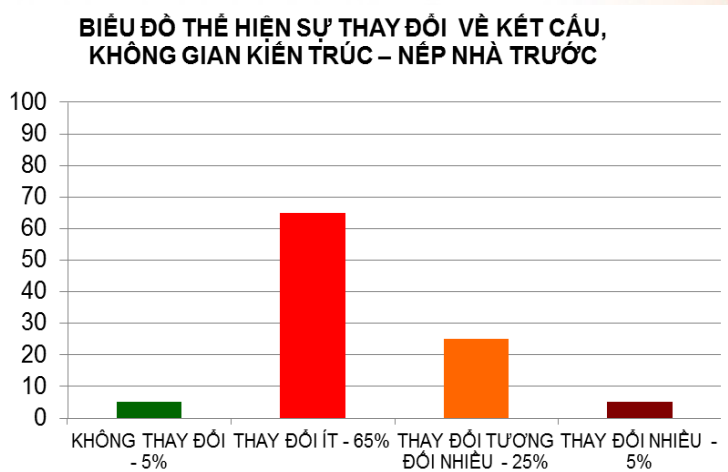
- Sự thay đổi vật liệu sử dụng trong di tích với các mức độ: không có thay đổi, thay đổi ít, thay đổi tương đối nhiều, thay đổi nhiều.

Kết quả đánh giá cụ thể như sau:

1. Nếp nhà trước

Qua biểu đồ thể hiện sự thay đổi về kết cấu không gian kiến trúc nếp nhà trước, tỷ lệ không thay đổi chiếm rất thấp, 5%, thay đổi ít là 65%, thay đổi tương đối nhiều là 25%, thay đổi nhiều là 5%. Tổng số có thay đổi là 95%.

Sự thay đổi chính tập trung chủ yếu vào các hạng mục chính sau:

1.1. Mặt tiền

- **Vòng ngói:** Số vòng ngói có sự thay đổi qua các lần tu bổ.

STT	Tên đường	Số nhà
1	Trần Phú	16, 33, 48, 87, 117, 131, 148
2	Nguyễn Thái Học	02, 42, 60, 81, 83, 104, 79
3	Nguyễn Thị Minh Khai	05, 07, 16
4	Lê Lợi	55, 57
Tổng cộng		19

Bảng thống kê di tích có sự thay đổi về số vòng ngói âm dương

Trên đây là thống kê những di tích qua so sánh hiện trạng với ảnh tư liệu. Ngoài ra, có thể còn một số di tích có sự thay đổi về số vòng ngói âm dương nhưng không đủ tư liệu để đối sánh.

- **Màu sắc bên ngoài di tích:** hầu hết các công trình sau khi tu bổ đã chuyển sang tường quét vôi màu vàng.

- **Thay đổi hệ cửa:** một số di tích đã thay đổi từ hệ cửa sổ thành hệ cửa đi, hoặc tháo dỡ pa nô cố định bên dưới để tạo thành cửa đi, có cả trường hợp ban ngày tháo dỡ hoàn toàn hệ cửa đi và cửa sổ để tạo không gian thông thoáng, ban đêm lắp lại như cũ.

- **Thay đổi kiến trúc mặt tiền:** Thay đổi toàn bộ tường gạch thành tường gỗ, có những trường hợp khôi phục lại hình dáng ban đầu của di tích .

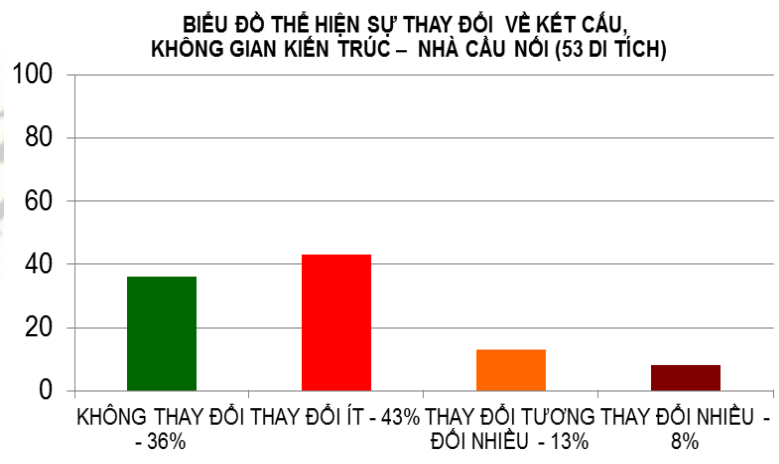
1.2. Nội thất

- Tháo dỡ toàn bộ vách ngăn, các chi tiết vách trang trí để phục vụ kinh doanh.
- Các vách ngăn tạo phòng, gian thờ đã bị tháo dỡ, thay vào đó các kiểu thức trang trí theo phong cách hiện đại.
- Nền xi măng đã thay đổi thành gạch đất nung hoặc đá tự nhiên.
- Ốp các loại gỗ công nghiệp, đóng trần che kín các không gian bên trong (*tường, hệ khung gỗ*) để trưng bày hàng hóa dày đặc.

2. Nhà cầu nổi

Qua khảo sát 100 di tích thì số di tích không có nhà cầu nổi là 46 di tích, số di tích trước đây có nhà cầu nổi nay không còn là 01 di tích, số di tích có nhà cầu nổi là 53 di tích.

Trong 53 di tích đó có 36% không thay đổi, thay đổi ít có 43%, thay đổi tương đối nhiều 13%, thay đổi nhiều 8%. Tổng số đánh giá có thay đổi là 64%.

Trong đó, các sự thay đổi chính là:

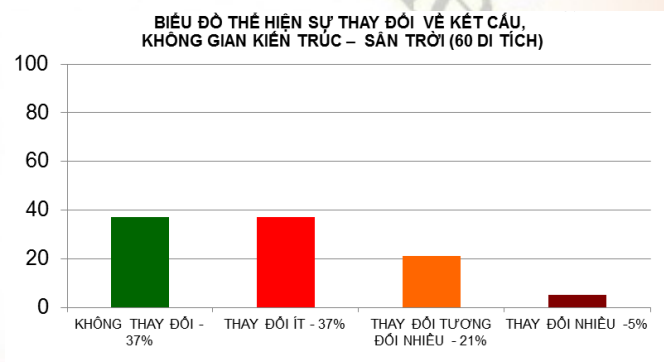
- Tháo dỡ toàn bộ vách ngăn tạo phòng.
- Trảy toàn bộ vữa tường để lộ gạch trần (*mục đích trang trí*).
- Lát các sàn công nghiệp bên trên sàn gỗ hiện có.

3. Sân trời

Trong 100 di tích được khảo sát thì số di tích không có sân trời là 40 di tích và có sân trời là 60 di tích. Tổng số đánh giá có sự thay đổi là 63%.

Trong đó các sự thay đổi chính:

- Lắp đặt mái che di động bên trên sân trời để mở rộng không gian kinh doanh.

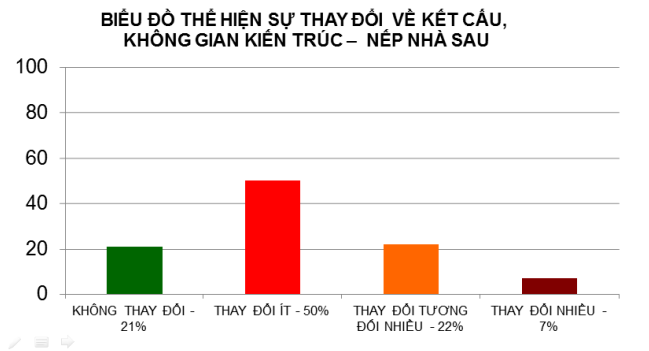
- Dùng vật liệu tôn, hoặc kính lấy sáng che kín hoàn toàn sân trời.
- Dùng ván sàn nhựa làm nền.
- Xây quày bar giữa sân trời, ốp các vật liệu đá, kính, trang trí hiện đại.

4. Nếp nhà sau

Trong 100 di tích được khảo sát thì số di tích không có nếp nhà sau là 16 di tích, trước đây có nếp nhà sau nay không còn là 2 di tích, có nếp nhà sau là 82 di tích. Tổng số đánh giá có sự thay đổi là 79%.

Trong đó các sự thay đổi chính:

- Tháo toàn bộ hệ cửa tạo không gian thông thoáng từ nếp nhà trước với nếp nhà sau.
- Lắp đặt cửa, vách nhôm kính tạo không gian kín lắp đặt máy điều hòa.
- Cơi nới thêm không gian sinh hoạt (*gác lửng...*) không có trong nội dung giấy phép.

5. Nếp nhà khác

Nếp nhà khác đây có thể tạm hiểu là những ngôi nhà có chiều dài lớn, có thêm nếp nhà ở phía sau nếp nhà sau, thường là khu bếp và vệ sinh nằm ở cuối khu đất; hoặc có nếp nhà nằm một bên ngôi nhà chính. Tổng số đánh giá có sự thay đổi là 66%.

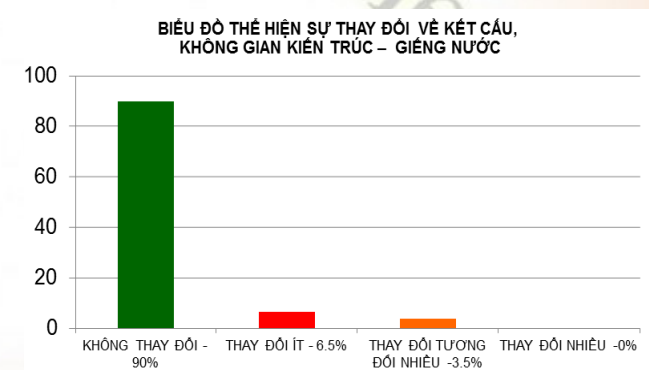
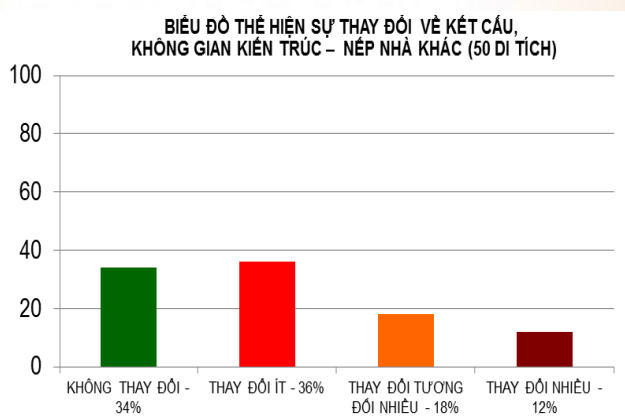
Trong 100 di tích được khảo sát thì số di tích không có nếp nhà khác là 46 di tích, trước đây có nếp nhà khác nay không còn là 4 di tích, có nếp nhà khác là 50 di tích.

Trong đó các sự thay đổi chính:

- Tháo toàn bộ hệ cửa, vách ngăn tạo không gian thông thoáng tầng 01.
- Đóng trần nhựa bên dưới hệ mái.
- Ốp gạch men vào tường.

6. Giếng nước

Trong 100 di tích được khảo sát thì số di tích không có giếng nước là 65 di

tích, trước đây có giếng nước nay không còn là 4 di tích, có giếng nước là 31 di tích. Tổng số đánh giá có sự thay đổi là 10%.

Trong đó các sự thay đổi chính:

- Phần lớn các giếng bị bịt kín không gian bên trên, hoặc bịt kín một phần.

7. Sân vườn

Trong 100 di tích được khảo sát thì số di tích không có sân vườn là 51 di tích, trước đây có sân vườn nay không còn là 1 di tích, có sân vườn là: 48 di tích. Tổng số đánh giá có sự thay đổi là 50%.

Trong đó các sự thay đổi chính:

- Xây dựng nới rộng không gian sinh hoạt, các công trình phụ.

- Lắp dựng mái che, lắp đặt các ván sàn nhựa, xây dựng quây pha chế phục vụ cho nhu cầu kinh doanh.

8. Nhà bếp

Qua khảo sát 100 di tích thì số di tích không có nhà bếp là 78 di tích, trước đây có nhà bếp nay không còn là 6 di tích, có nhà bếp là 16 di tích. Tổng số đánh giá có sự thay đổi 50%.

Trong đó các sự thay đổi chính:

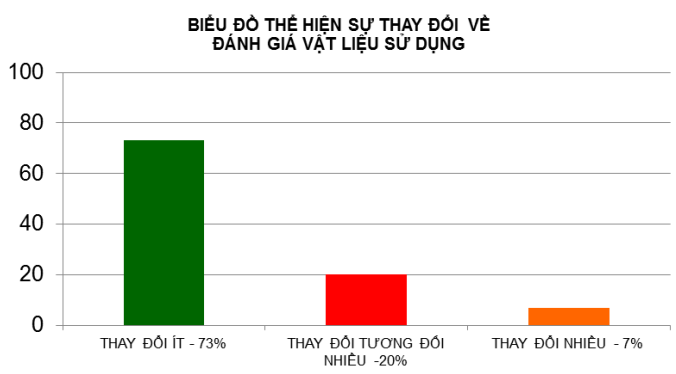
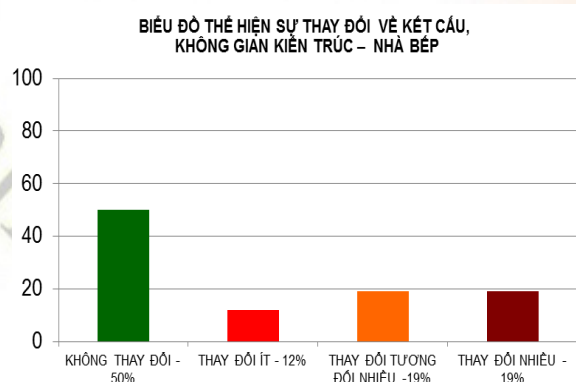
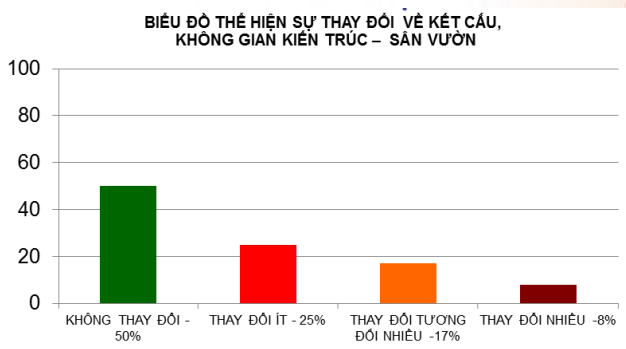
- Bếp truyền thống đã bị cải tạo hoặc giữ lại phần bên dưới, tuy nhiên bên trên ốp đá granit.

- Nhiều khu bếp vẫn còn giữ nguyên tuy nhiên ốp toàn bộ gạch men lên khu vực bếp.

9. Đánh giá vật liệu sử dụng

Trong 100 di tích thì có 29% di tích không có sự thay đổi vật liệu, 71 di tích có sự thay đổi về vật liệu sử dụng. Trong đó: thay đổi ít có 73%, thay đổi tương đối nhiều 20%, thay đổi nhiều 7%.

Trong đó các sự thay đổi chính tập trung chủ yếu các vật

liệu mới, cụ thể như: lát gạch men, ván sàn nhựa, mái che bạt, vách, cửa nhôm kính, trần nhựa.

Nhận xét ban đầu:

- Tất cả các hạng mục di tích được khảo sát đều có mức độ đánh giá có sự thay đổi rất cao từ 50% trở lên, trong đó có hạng mục thay đổi đến 95% như nếp nhà trước.

- Đánh giá thay đổi tương đối nhiều trở lên ở các hạng mục đều trên 20% (trừ hạng mục giếng nước).

Những thông tin này cho thấy sự biến đổi ở các di tích đang diễn ra với mức độ rất cao, đáng báo động.

Khu phố cổ Hội An vốn mang trong mình đặc thù là một “di tích sống” nên việc bảo tồn di tích phải vừa bảo tồn tối đa các yếu tố nguyên gốc của kiến trúc lại phải vừa đáp ứng tối ưu các nhu cầu sinh hoạt của người dân đương đại. Do đó, việc cân bằng giữa bảo tồn và phát huy giá trị của di sản luôn là vấn đề nóng trước những áp lực từ việc phát triển thương mại hóa, nhu cầu sinh hoạt, giao dịch, buôn bán hàng ngày của người dân. Hy vọng, những vấn đề khảo sát chúng tôi đưa ra với những đánh giá chung về sự thay đổi của từng hạng mục: kiến trúc, chức năng, vật liệu... các ngành quản lý có nhìn nhận đúng và có sự can thiệp kịp thời đối với việc “*giữ gìn, bảo vệ, phát huy*” di sản khu phố cổ Hội An ♦